

'QUO VADIS' OU TESTAMENT STUDIES? 'N RESPONS

Danie O'Kennedy
Dept Ou en Nuwe Testament
Universiteit van Stellenbosch

Abstract

This article responds to that of Prof Douglas Lawrie "Old Testament: Quo Vadis?" The author agrees with Lawrie's focus on the historical and literal dimension of the Old Testament text as well as the important contribution by feminist Old Testament scholars. However, there are a few challenges that Old Testament studies have to face in future: Do the students come to the university with a historical consciousness? Do the students have the language abilities to appreciate the literary features of the Old Testament? What is the role of the Old Testament in an African context? What is the relationship between Old Testament and church? There is a saying: "If the church has problems with her doctrine, she listens to the New Testament. If the church has problems with her life, she listens to the Old Testament." We in South Africa are in desperate need for people to live the biblical values of humanity and social justice. Old Testament studies can make an important contribution. Some people say "Knowledge is power." We can change this saying to emphasize another aspect: "Knowledge is service." Old Testament scholars must accept the challenge to serve the academic world, the church and society with their knowledge of the Old Testament, otherwise the Old Testament will be a forgotten book and no-one will live its important values.

Keywords: Old Testament, Church, Future

Inleiding

Die Latynse uitdrukking, *Quo Vadis*, beteken "waarheen is jy op op pad?" 'n Mens kan nie vorentoe kyk as jy nie eers terugkyk nie. Douglas Lawrie het in sy referaat op 'n treffende wyse by veral drie aspekte van Ou-Testamentiese studies stilgestaan: (a) Die rol van histories-kritiese benaderings; (b) Die rol van literêre benaderings; en (c) Die spesifieke bydrae van vroue in die bestudering van die Ou Testament. Ek wil 'n paar opmerkings maak om by sy gedagtes aan te sluit en daarna verdere uitdagings en moontlikhede vir die toekoms uitlig. Daar sal ook gefokus word op die verhouding tussen akademie en kerk in die lig van Universiteit Stellenbosch se kernwaardes en proses van herkurrikulering.¹

¹ Die skrywer is 'n deeltydse dosent in die Departement Ou en Nuwe Testament (US), voltydse predikant in die NG Gemeente Helderberg en betrokke by die ontwikkeling van 'n kerklike "baan" vir teologiese studente.

Die rol van histories-kritiese benaderings²

Douglas Lawrie skryf die volgende: "Historical scholarship with all its uncertainties brings us into contact with a speaking past, a past in which God's hand might after all be discerned, as many German scholars of my youth believed. Here we may have to forgo teaching 'the latest' and point our students to the sturdy old cedars, whose writing they find more appealing and less convoluted anyway." Daar was 'n tydvak in Ou-Testamentiese studies waar die grootste klem op die historiese benaderings geplaas is, maar daar sal waarskynlik nooit weer in die toekoms so 'n eensydige klem wees nie.³ Dit beteken nie dat die historiese benaderings minder belangrik is nie. Daar kan nooit weggeskram word van die historisiteit van die Ou-Testamentiese teks nie. In die toekoms sal daar steeds kennis geneem word van die verskillende histories-kritiese benaderings: tekskritiese benaderings; vormkritiese benaderings; tradisie-historiese benaderings; redaksie-kritiese benaderings; kanonies-kritiese benaderings; ensovoorts (vgl. Jonker, Lawrie & Arendse 1995:91-112).

In die lig van die historiese benaderings wil ek twee uitdagings uitlig:

- (a) Die uitdaging vir Ou-Testamentiese studies is om 'n historiese bewussyn by studente en lidmate te kweek. Geskiedenis as skoolvak, word glad nie meer hoog aangeslaan nie.⁴ Baie studente kom dus na die universiteit met 'n onderontwikkelde historiese bewussyn of 'n gebrek aan passie vir geskiedenis.
- (b) 'n Mens kan waarskynlik sê dat vanaf die tye van Welhausen, Von Rad, Gunkel en andere daar min verandering was in die basiese uitgangspunte van byvoorbeeld die vormkritiese benadering of die redaksie-historiese benadering. Een historiese veld waar daar wel heelwat verandering plaasgevind het, is die Bybelse- of Siro-Palestynse argeologie.⁵ Daar het veral twee skuiwe plaasgevind: (i) Die doel van Bybelse argeologie is nie meer soos vroeër om die waarheid en betroubaarheid van die Bybel te bewys nie; (ii) Die basiese vraag van die nuwe argeologie is nie meer "Wat is bereik nie?" maar "Hoe het die gewone mens geleef?" Daar word nie bloot op die konings en stadsbewoners gefokus nie, maar ook op die gewone mens in die platteland. Dit wil sê vanaf 'n ruïne-georiënteerde historiese benadering na 'n breër streeks- en sosio-antropologiese benadering (Olivier 1989:54-56).

² Suid-Afrikaanse Ou-Testamentici gebruik die terme benadering, metode en metodologie op verskillende maniere (vgl. Deist 1983:73-88; Prinsloo 1990:144-152). Die woord "benadering" verwys eintlik na die spesifieke stel teoretiese voorveronderstellings of onderliggende beginsels wat gebruik word in die doen van eksegetiese. "Metode" verwys na die praktiese toepassing van 'n spesifieke eksegetiese benadering wat sekere kriteria en riglyne vir die doen van eksegetiese behels. "Metodologie" word gebruik as kollektiewe term vir teoretiese voorveronderstellings (benadering) sowel as die praktiese toepassing daarvan (metode) (Jonker 1993:4).

³ In die begin van die 19de eeu (diep onder die indruk van die beginsels van die Verligting) het die histories-kritiese benaderings 'n baie belangrike rol begin speel. In die Duitse wêreld is die histories-kritiese benaderings waarskynlik nog die belangrikste, maar ook hulle begin kennis neem van ander belangrike benaderings.

⁴ In 'n groot skool soos Paul Roos Gimnasium op Stellenbosch is daar maar 'n klein persentasie leerders wat geskiedenis vanaf graad 10-12 neem. In Graad 8 en 9 word leerders nog verplig om geskiedenis te neem, maar daarna het hulle 'n keuse. Tans is daar ongeveer 13% leerders in Graad 10, ongeveer 18% in Graad 11 en ongeveer 27% in Graad 12 wat geskiedenis as vak neem (Persoonlike gesprek met dr Markram, geskiedenis-onderwyser by Paul Roos).

⁵ Daar is heelwat debat oor die term "Bybelse argeologie". Burger (1990:4) reken dat die term Bybelse argeologie slegs gebruik word weens 'n gebrek aan 'n beter woord om die spesifieke area en tyd te beskryf. Somtyds word die woorde Palestynse argeologie, Siro-Palestynse argeologie, Mediterreense argeologie of Ou Nabye Oosterse argeologie gebruik om argeologie van dieselfde tyd te beskryf (Pienaar 1994:132-138; Domeris 1996:214). In sekere kringe word die naam Bybelse argeologie vermy. In Europese, veral Duitse kringe, is die terminologie egter weer onomstrede (Boshoff 2007:11).

Die vraag is: Kry Bybelse argeologie sy geregmatige plek binne die Ou-Testamentiese wetenskap? Olivier (1992:23) het in 'n SWO Navorsingsverslag die volgende oor die stand van Bybelse argeologie geskryf: "Die ondersoek het die hipotese bevestig dat Bybelse argeologie gegewens nie oral na behore in teologiese opleiding in die RSA tereg kom nie." Die omstandighede het waarskynlik nie veel vanaf 1992 by Suid-Afrikaanse universiteite verander nie.⁶ Ons moet ook erken dat die algemene kerklike publiek nog steeds die argeologie wil gebruik (of selfs misbruik) om die Bybel waar en betroubaar te probeer bewys.

Die rol van literêre benaderings

Douglas Lawrie beklemtoon dat die literêre benaderings in die laaste jare al hoe meer op die voorgrond getree het. In Suid-Afrika het Jimmy Loader die literêre benadering aan Ou-Testamentici bekend gestel met sy belangrike 1978 artikel wat gehandel het oor struktuur-analise as 'n eksegetiese metode vir die Ou Testament (Loader 1978:1-40).⁷ Ná Loader het talle Ou-Testamentici in Suid-Afrika (o.a. Riempiers Prinsloo, Henk Potgieter, Phil Botha en Gert Prinsloo) begin belang stel in die literêre of sinkroniese benadering en dit aan hulle studente bekend gestel.

Die vraag is: gaan die literêre benadering nog steeds in die toekoms sy plek volstaan? Baie jongmense se taalvaardighede raak al swakker in 'n wêreld wat deur klank, beeld, sms'e en Mixit beheer word. Kreatiwiteit word nie gekweek nie, omdat daar min vir verbeelding en eie inisiatief oorgelaat word. Boeke word al hoe minder gelees en digbundels word feitlik glad nie meer gekoop nie. Gaan toekomstige lidmate nog die literêre aard van die Ou Testament waardeer? Vir baie is die Ou Testament 'n vreemde boek, omdat dit in 'n vreemde historiese konteks ontstaan het. Dit kan gebeur dat dat taal 'n verdere vervreemding meebring. Die Ou Testament is 'n geskrewe literêre bron en die waardering daarvan vereis 'n spesifieke taalvaardigheid. Die uitdaging vir Bybelwetenskaplikes bly steeds om die Ou Testament as literêre bron op 'n kreatiewe manier aan 'n nuwe geslag oor te dra.

Die rol van die vrou in die Ou-Testamentiese wetenskap en kerk

Douglas Lawrie beklemtoon die belangrike rol wat feministiese Ou-Testamentici gespeel het in die verstaan en interpretasie van die Bybel. Hulle het ons gehelp om met nuwe oë na die Ou-Testamentiese teks en na die wêreld rondom die teks te kyk. In die toekoms sal vroue 'n al hoe belangriker rol in die Ou Testament speel. Vroue was al die jare die ruggraat van die kerk in Afrika, al het hulle nie soseer leiding geneem nie. Vrouekarakters in die Bybel word al hoe meer as rolmodelle gesien; nie net manlike karakters nie. Talle studies oor bekende en "onbekende" vroue in Ou Testament help om hierdie karakters verder uit te bou.⁸

Vir eeue was Ou-Testamentiese studies in die hande van wit Europese manlike geleerdes. Hierdie ongelykheid sal waarskynlik nooit weer in die toekoms voorkom nie (McKenzie & Kaltner 2007:52). Vroue uit Afrika lewer belangrike bydraes in akademiese

⁶ UNISA is waarskynlik die een universiteit in SA waar die grootste bydrae rondom Bybelse argeologie gelewer word. Daar is ook drie persone met 'n passie vir Bybelse argeologie wat nie meer doseer nie: Ferdinand Deist en Hannes Olivier van US is albei oorlede en Daan Pienaar van UOVS het afgetree.

⁷ Le Roux (1993:28) skryf die volgende hieroor: "Perhaps one of the most important and influential articles that was ever written in our theological context came from the hand of Jimmie Loader."

⁸ Vgl. bv. artikel oor die voorbeeld van koningin Vasti van Masenya (2003:332-342) en die tesis van Adonis (2002) oor die profetes Hulda.

kringe regoor die wêreld – vroue soos byvoorbeeld Julie Claassens, Madipoane Masenya en Mary Getui.

Die Ou Testament in Afrika

Jonker (2001:81) skryf die volgende: "The main characteristic of African biblical scholarship is undoubtedly its sensitivity to the context of interpretation." Die Afrika kontinent het 'n belangrike rol in die kanoniserings van die Protestantse Bybel gespeel. In die jaar 367 nC beskryf Athanasius, teoloog van Alexandrië in Egipte in sy paasbrief die Nuwe Testament kanon soos ons dit vandag ken. Sy Ou Testament kanon sluit ook die volgende boeke in: die brief van Jeremia; Judit; Tobias; Sirag; 2 Esdras; Wysheid van Salomo. By die Sinode van Hippo (Algerië) in 393 nC onder leiding van biskop Aurelius vind daar 'n belangrike gesprek oor die kanon plaas. By die Sinode van Kartage (Tunisië) in 397 nC word daar eenstemmigheid bereik oor die boeke van die Nuwe Testament soos ons dit vandag ken (Jonker, Botha & Conradie 1997:57-58; Webster 2005:98). Afrika en sy teoloë het 'n belangrike rol in die totstandkoming van die Protestantse kanon gespeel en kan in die toekoms 'n al hoe groter rol in die Bybelse wetenskappe speel.

'n Vakgebied soos byvoorbeeld Praktiese Teologie word gedwing om relevant vir Afrika te wees. Ou-Testamentici sal al hoe meer moet waak dat ons nie maar net naperers van 'n Amerikaanse of Europese teologie word nie. Die Ou Testament word waarskynlik meer in Afrika as in Europa gelees, maar Europese geleerdes het nog steeds die finansiële middele om meer boeke oor die Ou Testament te publiseer. Ou-Testamentici uit Afrika moet glo dat hulle 'n belangrike bydrae kan maak wat nie hoef terug te staan vir die res van die wêreld nie.⁹

Ou Testament en Kerk¹⁰

Is daar dele van die Ou Testament wat in akademiese kringe afgeskeep word?

As 'n mens na die geskiedenis van Ou-Testamentiese studies kyk, kom jy agter dat daar selfs binne die akademie sekere dele afgeskeep is. Daar was soms binne die Ou Testament 'n kleiner kanon. Douglas Lawrie skryf die volgende in sy referaat: "That the Old Testament wisdom tradition would be better served in the literature now than it was thirty years ago was perhaps predictable". Selfs Gerhard von Rad het in sy twee Ou-Testamentiese teologieë besef dat die wysheid afgeskeep is en later 'n hele volume aan die wysheids-literatuur bestee.¹¹

Daar is ook ander dele van die Ou Testament wat in die verlede geïgnoreer of afgeskeep is. Tot onlangs is daar byvoorbeeld min aandag aan die bestudering van die Boek van die Twaalf profete spandeer.¹²

⁹ Vergelyk byvoorbeeld die eenvolume kommentaar *Africa Bible Commentary: A One-Volume Commentary Written by 70 African Scholars* (2006) met Tokunboh Adeyemo as hoofredakteur.

¹⁰ Die skrywer is daarvan bewus dat 'n mens op 'n teologiese vlak nie akademie en kerk van mekaar kan skei nie. Akademici wat OT doseer is ook lidmate van die kerk en staan nie los van die kerk nie. Daar word egter 'n onderskeid gemaak tussen die "strukture" van die kerk en die akademie.

¹¹ Gerhard von Rad se *Old Testament Theology* het in twee volumes verskyn (Duitse uitgawes alreeds in 1957 en 1960). In 1970 is die Duitse volume oor die wysheid gepubliseer.

¹² Vgl. O'Kennedy (2006:620-621). Hierdie twaalf profeteboeke is in die verlede dikwels die "Klein Profete" genoem. Min aandag is aan hierdie boeke verleen in vergelyking met die sogenaamde "Groot Profete" van Jesaja, Jeremia en Ezechiël. Sedert 1994 het daar 'n werkgroep by die Society of Biblical Literature ontstaan wat stukrag aan die bestudering van hierdie boeke verleen het.

Word die Ou Testament in die kerk afgeskeep?

Binne die Protestantse kerke sal die Nuwe Testament met sy Christologiese fokus altyd 'n belangrike rol vervul. Marcion is lankal dood, maar die saad van Marcionisme sal waarskynlik altyd deel van die kerk wees. Die ryk boodskap van die Ou Testament mag nie verskraal word as eintlik maar 'n "inleiding" tot die Nuwe Testament nie (Syman 2007:254). Die Ou Testament moet egter nie probeer om te kompeteer met die Nuwe Testament nie; daar moet eerder probeer word om die unieke waarde van die Ou Testament uit te bou.

Die vraag is of lidmate en predikante nog die Ou Testament lees en gebruik. Die spreekwoord sê "onbekend maak onbemind." Ken lidmate nog die Ou Testament? Douglas Lawrie meld dat dat al hoe minder jongmense 'n idee het van die basiese "verhaal" van die Ou Testament. Die verhalende literatuur en Psalms word nog redelik gereeld in die kerklike bediening gebruik; tog is daar talle Ou-Testamentiese gedeeltes wat geïgnoreer of afgeskeep word. Boeke soos byvoorbeeld Obadja en Nahum kom glad nie eers in die Revised Common Lectionary of Leesrooster voor nie (García-Treto 1996:696).

Daar is wel in sekere kerklike omgewings 'n hernude belangstelling in die Joodse wotels van die Bybel. Die Ou-Testamentiese wette word weer verkondig, die sabbat herdenk, Joodse feeste gevier en die land Israel besoek. Sommige lidmate begin selfs om die Hebreeuse taal te bestudeer. 'n Mens weet nie hoe om hieroor te oordeel nie. Die Ou Testament word meer in diepte bestudeer, maar die gevolg is baie dikwels 'n losmaking van die Christelike kerk.¹³

Daar is 'n paar inisiatiewe wat die afgelope jare ontstaan het om die rol van die Ou Testament binne die kerk te versterk:

- Die skrywer is bewus van al hoe meer gemeentes waar daar moeite gemaak word met die historiese- en literêre konteks van die Ou Testament. Preekreekse oor Ou-Testamentiese boeke word gehou sowel as Bybelstudies oor Bybelboeke in plaas van slegs algemene Bybeltemas.
- Uit gesprekke met predikante van die VGK en NGK is dit duidelik dat die Leesrooster predikante gehelp het om meer uit die Ou Testament te preek.¹⁴
- Die NG Sinode van Oos-Transvaal (in samewerking met SEVTO) het 'n Bybellees-program asook 'n preek- en liturgie reeks opgestel om gemeentes te help om oor 'n tydperk van sewe jaar die Bybel sistematies deur te werk (vgl. Woordwyser 2000).
- Die kuratorium van die NG Kerk het besluit om teologiese studente te verplig om die hele Bybel in hulle studiejare deur te werk. Bybelkennisksamens word afgelê en studente kan nie gelegitimeer word as hulle nie hierdie eksamens slaag nie.
- Talle gemeentes of ringe het met Bybelskole begin waar onder andere die Ou Testament in diepte bestudeer word. Die CB Powell Bybelsentrum van UNISA het selfs 'n reeks boeke uitgegee om predikante en lidmate te help om die Bybelboeke van die Ou Testament beter te verstaan.¹⁵
- Al hoe meer Bybelse hulpmiddels gerig op die breë kerklike publiek is in die laaste jare uitgegee (vgl. punt 6^c).

¹³ In die skrywer se eie gemeente het daar oor die afgelope vyf jaar 'n klompie lidmate bedank wat by hierdie losgroeperinge aangesluit het.

¹⁴ Al die predikante wat die VBO Kursus oor Ou-Testamentiese predikante in April 2009 bygewoon het, was dit eens dat die Leesrooster projek hulle "gedwing" het om meer uit die Ou Testament te preek.

¹⁵ Vgl. die vier boeke wat die hele OT dek: God en mens in verhouding (1990); Perspektiewe op die verhouding van oud Israel tot die Here (1991); So het die Here gesê (1995); God verstaan (1998).

Ten spyte van al hierdie inisiatiewe moet ons steeds erken dat die Ou Testament nog steeds afgeskeep word en dat daar talle verkeerde persepsies oor die Ou Testament voorkom. Een van hierdie persepsies is byvoorbeeld dat die Ou Testament 'n boek van oordeel, straf en geweld is terwyl die Nuwe Testament 'n boek van genade, liefde en vergifnis is (vgl. O'Kennedy 1994:1-2). Dit is ook hartseer dat die meeste kinders grootword in 'n kerk waar die Ou-Testamentiese verhale 'n groot deel van die kategetiese inhoud uitmaak. In latere jare word die Ou Testament baie dikwels afgeskeep. Somtyds word die indruk geskep dat die Ou-Testamentiese verhale deur die kinders gelees moet word, maar dat volwassenes eintlik die Nuwe Testament moet bestudeer.

Douglas Lawrie sluit sy referaat af met 'n verwysing na 'n prediker wat verbied is om oor Amos in die Apartheidsjare (1974) op Stellenbosch te preek. In die sogenaamde "struggle" jare is die Ou Testament telkens gebruik om die saak van geregtigheid op die tafel te plaas. Dit wil voorkom asof hierdie stryd om geregtigheid in die lig van die Ou-Testamentiese boodskap binne die kerk verflou het. Strukturele Apartheid is afgeskaf, maar die stryd om geregtigheid en menswaardigheid sal steeds voortduur.

Kritiese denke oor die Ou Testament

In die verlede was die Ou Testament die middelpunt van talle debatte oor die Bybel. Reeds met die Du Plessis saak (1910-1935) was die interpretasie van die Ou Testament integraal deel van die stryd. In die afgelope 30 jaar was daar talle groot debatte in die kerk oor die verstaan en interpretasie van die Bybel, met 'n spesifieke klem op die Ou Testament:

- 'n Debat oor die sogenaamde Messiaanse tekste in die Ou Testament na die verskyning van die 1983 Afrikaanse Bybelvertaling.
- 'n Debat oor die historisiteit van Jona.¹⁶
- 'n Debat oor homoseksualiteit.

Debate oor die verstaan van die Bybel (Ou Testament) kan as 'n krisis binne die kerk beskou word. By Prof Daniël Louw het ons geleer dat 'n krisis óf 'n verleentheid óf 'n geleentheid kan wees. Enige debat oor die verstaan van die Bybel kan lei tot groter kennis en insig in die Woord van God. Ou-Testamentici het in die verlede belangrike bydraes tydens hierdie debatte gelewer en sal steeds in die toekoms 'n belangrike bydrae kan lewer.

Ongelukkig is daar 'n persepsie by sommige kerklidmate dat geloof teenoor die kritiese bestudering van die Ou Testament staan. Telkens as daar moeilike kritiese sake bespreek word, word die opmerking gemaak "Ons wil maar net glo soos 'n kind". Geloofsvorming en kennis-oordrag vind die beste binne 'n vertrouensverhouding plaas. Daar sal moeite gedoen moet word om hierdie vertroue tussen Ou-Testamentiese geleerdes en gewone lidmate te versterk.

Aan die ander kant is daar weer 'n opbloeï in kritiese gesprekke oor die Bybel. Die rol wat die tegnologie speel, word al hoe meer gebruik om die Ou Testament beter te verstaan. Talle predikante, teologiese studente asook gemeentelede het rekenaarprogramme wat hulle help om die Ou Testament beter te verstaan. Boeke is deesdae duur, maar inligting is relatief goedkoop. Gewone lidmate is meer ingelig oor die nuutste kennis en neem selfs vrylik deel aan kritiese teologiese debatte in gemeentes, in die gedrukte media en op internet "gesprekshamers."

¹⁶ Vgl. Beskrywingspunt in die Agenda van die Sinode van NG Kerk in SA (Wes- en Suid-Kaapland) wat gehou is vanaf 18-25 Oktober 1995 (bl. 213).

Profeet, priester en koning – wat van die wyse?

In die gereformeerde teologie word die drie-ampte leer of munus triplex sterk beklemtoon. Dit wil sê dat geestelike leiers profeet, priester en koning moet wees (Burger 2004:538-548). Daar is egter 'n leemte in die drie-ampte leer. Die Ou Testament beklemtoon ook die belangrike rol van die wysheidsleer in boeke soos Job, Spreuke en Prediker. Die wysheidsleerders het kritiese vrae oor God en die lewe gevra wat ander meer “godsdienstige” leiers nie gevra het nie; tog was hulle deel van die geloofsgemeenskap en is hulle wysheid nie geïgnoreer nie. Ons sukkel om die sogenaamde post-moderne mens te verstaan. Die wysheidsboeke van die Ou Testament het lankal hierdie vrae gevra. Ou-Testamentici kan die kerk help om relevant te wees vir die sogenaamde post-moderne mens (Birch, Brueggemann, Fretheim & Petersen 1999:414; O'Kennedy 2003:143).

Die verhouding tussen kerk en akademie/fakulteit

Daar sal altyd 'n gesonde spanning tussen akademie en die kerk wees, maar albei het mekaar nodig. As die kerk nie meer die Ou Testament gebruik nie, kan die rol van akademici oorbodig word. En as Ou-Testamentiese geleerdes nie bereid is om 'n tweede myl met die kerk te loop nie, kan die boodskap van die Ou Testament verskraal word. BUVTON/Communitas het vir jare gesukkel om enige predikante by 'n Ou Testament kursus te betrek. Die afgelope jaar was daar die eerste keer genoeg predikante wat 'n VBO (Voortgesette Bedieningsontwikkeling) kursus oor Ou-Testamentiese prediking bygewoon het. Daar is talle redes hoekom predikante skugter is om kursusse oor die Ou Testament by te woon. Twee van die redes wat telkens genoem word is: (i) Predikante is bang om blootgestel te word weens hulle gebrekkige kennis van die Ou Testament; (ii) Predikante dink die Ou Testament is nie prakties genoeg vir die bediening nie.

Dit wil voorkom asof sake wat deur die akademie op die tafel geplaas word nie so gou by die algemene lidmaat uitkom nie. Prof Johannes du Plessis (1868-1935) het alreeds jare gelede gewys op die probleme om Moses as enigste outeur van die Pentateug te beskou. Daar is talle lidmate binne die kerk wat nog nie hierdie siening gehoor het nie.¹⁷

Daar sal altyd gespesialiseerde lesers van die Ou Testament binne die kerk moet wees. Ou-Testamentici aan die Fakulteit op Stellenbosch het nog altyd gepoog om 'n bydrae te lewer. Talle oud-studente is predikante in gemeentes, maar ook deelyds betrokke as navorsingsgenote. As daar nie 'n liefde vir die Ou Testament in die Fakulteit gekweek word nie, sal die Ou Testament waarskynlik nie in die bediening gebruik word nie. Die bediening dwing jou nie noodwendig om die Ou Testament te bestudeer nie.

Permanente akademiese poste in die Ou Testament raak al hoe skaarser. Persone wat in die Ou Testament gespesialiseer het sal op ander maniere hulle bydrae binne die veld van die Ou-Testamentiese teologie moet lewer. Ou-Testamentici moet 'n bydrae lewer om moeilike insigte meer bevatlik vir lidmate te maak. Die rol wat Ou-Testamentici in meer populêre werke speel kan nie onderskat word nie. In die afgelope jare het Ou-Testamentici 'n belangrike bydrae in hierdie publikasies gespeel. Talle Bybelse hulpmiddels het die afgelope jare verskyn: Verklarende Bybel (1989); Die Bybel in Praktyk (1993); Bybel-lenium (1999); Die Bybel A-Z (2003); Leefstyl-Bybel vir vroue (2003); Die Multivertaling-Bybel (2004); Christelike Kernensiklopedie (2008).

¹⁷ Op 7 Maart 1928 word Du Plessis die eerste hoogleraar van die NG Kerk wat weens “onregsinnigheid” in die leer aangekla word (Olivier 2009:18). Brown (1979:133-149) vra byvoorbeeld die vraag of Johannes du Plessis se behoefening van die Hoër Kritiek die bestudering van die OT in die NGK bevorder het. Sy konklusie is “ja” en “nee”. Nee, omdat hy nie die kerk op daardie stadium van sy siening kon oortuig nie, maar “ja”, omdat dit die wetenskaplike behoefening van die Bybelwetenskappe momentum gegee het.

'n Nuwe veld wat ontgin word, is die internet. Die TEO webtuiste van die Fakulteit Teologie van die Universiteit van Pretoria staan onder redaksie van Ou-Testamentici en bevat talle artikels oor die Ou Testament. Cebita (Centre for Biblical Interpretation and Translation in Africa) het pas begin om 'n diens te lewer waar daar gereageer sal word op navrae oor die Ou en Nuwe Testament.

Ou Testament, ekumene en ander gelowe

As daar oor die Ou Testament gepraat word, kan dit nie losstaan van ekumene nie. Net die vraag "watter kanon gebruik jy?" het al groot implikasies vir die ekumeniese gesprek. Gebruik ons die kanon van die Protestantse kerke óf die kanon van die Rooms-Katolieke kerk óf die kanon van die Ortodokse kerke. Dit is om hierdie rede dat die Deutero-Kanonieke boeke ook in die Nuwe Afrikaanse Bybelvertaling waarmee tans besig is, opgeneem sal word.

Die Ou Testament is 'n belangrike bron wat in gesprekke met veral die Joodse geloof en die Islam geloof gebruik kan word. Die inhoud van die 39 boeke van die Joodse kanon of Tenak kom ooreen met die inhoud van die Protestantse kanon (OT). Die boeke word net verskillend geranskik. Daar is ook talle ooreenkomste met die Ou Testament en die Koran. Ou-Testamentici is al deur die jare gewoond daaraan om by kongresse in gesprekke met veral persone van die Joodse geloof te tree.¹⁸

Twee unieke gespreksgeleenthede

Ou Testament en ekologie

Ons word feitlik daagliks in die nuusmedia daaraan herinner dat die aarde in 'n krisis verkeer. In die verlede het teoloë óf die saak geïgnoreer óf negatief teenoor natuurwetenskaplikes gestaan.¹⁹ Die Ou Testament het iets oor die skepping te sê. Le Roux (2009:2) skryf die volgende hieroor: "Die indrukwekkende opkoms van die natuurwetenskap het nie die einde van die kerk se pad beteken nie. Dit het eintlik die moontlikheid geopen om anders en meer eksistensieel oor die natuur te praat. Dit het die moontlikheid geskep om baie meer noulettend te luister na wat die Ou Testament oor die skepping sê."

Dit is tog hartseer dat Ou-Testamentici so min oor die ekologie sê. Prof Ernst Conradie, 'n sistematiese teoloog, het al talle bydraes oor die Bybel (ook Ou Testament) en ekologie gemaak,²⁰ maar die stem van Ou-Testamentici word nie duidelik genoeg gehoor nie. Die Ou Testament beeld ondere andere vir God as die magtige Skeppergod uit en daar is talle gedeeltes wat in detail na die grootheid van die skepping verwys. Praktiese raad word ook gegee oor hoe die aarde vir die nageslag bewaar kan word.

Die jaar 2009 skep die geleentheid vir Ou-Testamentici om met natuurwetenskaplikes in gesprek te tree. Darwin is tweehonderd jaar gelede gebore en in 1859 het sy beroemde werk "On the Origin of Species" verskyn. Die gesprek oor Darwin, evolusie, skepping en ekologie is vanjaar in die brandpunt en die stemme van Ou-Testamentici behoort gehoor te word.

Ou Testament en Bybelvertaling

¹⁸ Daar is byvoorbeeld talle Joodse geleerdes wat lede is van die Society of Biblical Literature, die grootste en invloedrykste Bybelwetenskaplike vakvereniging in die wêreld.

¹⁹ Daar was selfs negatiewe reaksie van bekene hervormers soos Luther en Calvyn. Vir Luther was Kopernikus bloot 'n beginner, 'n amateur wat nie te veel geweet het nie. Calvyn was ook vol kritiek en het die onbeweeglikheid van die aarde en sy vaste fundamente beklemtoon (vgl. Le Roux 2009:2).

²⁰ Vgl die talle Ou-Testamentiese gedeeltes wat Conradie (1996) in sy boek "Rus vir die hele aarde" aanhaal en bespreek.

Bybelvertaling speel 'n belangrike rol binne die Ou-Testamentiese wetenskap. Ou-Testamentici moet erken dat die grondteks wat hulle gebruik ook hulle teologiese bevindinge beïnvloed (bv. Septuaginta of die Hebreeuse vertalings). Lidmate se keuse van 'n vertaling het ook 'n direkte invloed op hulle verstaan van die Ou Testament. Die Jerusalem Bible (1966) word veral in die Katolieke wêreld gebruik terwyl die New International Version (1978) weer in evangeliese Protestantse kringe ontstaan het (McKenzie & Kaltner 2007:20-22).

Talle Bybelwetenskaplikes is tans besig met 'n nuwe Afrikaanse vertaling wat oor 'n paar jaar sal verskyn. Die vertaalopdrag aan die Bybelgenootskap lui: "Skep 'n goed verstaanbare, bronteksgeoriënteerde Afrikaanse vertaling van die Bybel wat geskik is vir voorlesing en gebruik in eredienste, asook vir kategetiese, Bybelstudie en persoonlike gebruik" (Afrikaanse Bybelvertalingsprojek 2008:2). Hierdie nuwe Afrikaanse vertaling sal ook deur nie-Protestantse kerke gebruik word; gevolglik word die Deutero-kanonieke boeke ook in Afrikaans vertaal. Daar sal ook meer voetnote as in die 1983 Afrikaanse vertaling toegelaat word.

Die Nuwe Afrikaanse Bybelvertaling skep die geleentheid om oor die Ou Testament en die Bybel as geheel te praat. Nuwe vertalings bring nuwe vrae na vore en bevorder die saak van Bybelinterpretasie. Elke nuwe vertaling ontvang groot publisiteit in die openbare media en dit is 'n gulde geleentheid wat benut kan word.

Ou Testament en 'n lewe voor die aangesig van God

Prof Bethel Muller (eertydse dekaan) het met die opening van 'n Ou Testament simposium op Stellenbosch (5-6 Sept 1991) die volgende gesê: "As die kerk probleme het met sy leer, word daar na die Nuwe Testament gekyk; as die kerk probleme het met sy lewe word daar na die Ou Testament gekyk." Die Ou Testament help ons op 'n baie praktiese manier voor die aangesig van God te leef (coram Deo). Menswaardigheid is een van die belangrike waardes van die Universiteit van Stellenbosch. Die Ou Testament is 'n eg menslike boek. Dit handel oor die verhale van gewone mense in die teenwoordigheid van God. Ons is bevoorreg om te leef in 'n kontinent waar menswaardigheid hoog aangeslaan word en die boodskap van die Ou Testament versterk dit.

Die Ou Testament roep die volk van God op tot bekering, nie net individue nie. Dit is waarom die familie, clan en gemeenskap so belangrik vir die Ou-Testamentiese mense was (vgl. Gerstenberger 2002:19-22). Ons almal weet dat die wêreld in 'n ekonomiese krisis verkeer. Die Ou Testament kan ons help om menswaardig te leef ten spyte van moeilike ekonomiese omstandighede, omdat 'n groot gedeelte van die Ou Testament in moeilike tye ontstaan het.

Die Ou Testament (veral die profeteboeke) waarsku teen die misbruik van mag en teen sosiale ongeregtigheid (vgl. Strydom & Wessels 2000). In die apartheidsjare is die Ou Testament gebruik om geregtigheid en menswaardigheid te verkondig. 'n Meerderheid Suid-Afrikaners kan met gesag oor die boodskap van die Ou Testament praat, omdat hulle dit fisies aan hulle lyf gevoel het. Die stem van die profete mag nie vandag stilgemaak word soos in die verlede nie.

Die Ou Testament help ons om die veelkantigheid van God te ontdek. God word nie op 'n eendimensionele manier beskryf nie, maar talle eienskappe en Godname kom nie vore. Persone wat net op die Nuwe Testament fokus of net 'n sekere gedeelte van die Ou Testament lees, sal 'n eensydige beeld van God en sy verhouding met die mens beleef.

Ou Testament en herkurrikulering

Snyman (2007:256) skryf die volgende: "Die inhoud van handboeke in die dogmatiek kan anders lyk met 'n uitgangspunt wat die teologiese eiewaarde van die Ou Testament ernstig opneem". Die Ou Testament as vakgebied kan veld verloor in 'n herkurrikuleringsproses. Daar is alreeds stemme wat vrae vra oor die rol van die grondtale (o.a. Hebreeus) in 'n nuwe kurrikulum. Gaan dieselfde gebeur wat met Latyn in die Regsfakulteite gebeur het? Die Fakulteit Teologie lei leraars op wat na hulle studiejare die afkorting VDM (Bedienaar van die Woord) agter hulle naam gebruik. In Gereformeerde kringe bely ons dat die Woord sentraal staan. Kan ons dit bekostig dat leraars nie meer spesialiste in die interpretasie van God se Woord is nie? Is dit nie die eintlike roeping van 'n leraar nie?

Daar gaan dalk opofferings binne die nuwe kurrikuleringsproses gemaak moet word, omdat die akademiese kursus vir sommige kerke korter word.²¹ Die Ou Testament sal dalk 'n keuse moet maak om sekere periodes prys te gee ter wille van 'n beter kennis van Hebreeus en die Ou Nabye Oosterse agtergrond. Aan die ander kant kan Ou-Testamentici weer 'n belangrike bydrae lewer in al die ander teologiese dissiplines. Die huidige noue samewerking met Homilietiek en Sistematiese Teologie kan verder uitgebrei word na die ander dissiplines. Die Bybelse begroning van al die dissiplines is uiters noodsaaklik binne 'n fakulteit met sterk gereformeerde wortels.

Daar is 'n persepsie by sommige studente en predikante dat Ou-Testamentiese studies nie prakties is nie. Hierdie persepsie kan net afgebreek word as studente die waarde van die Ou Testament leer ken. Daar is 'n verdere persepsie dat daar begin word met die grondtale en Bybelwetenskappe en dan afgesluit word met die dissipline wat eintlik saak maak, naamlik die Praktiese Teologie. Ou-Testamentici sal die wisselwerking met ander teologiese dissiplines moet beklemtoon en uitleef.

Slot

Daar is 'n spreekwoord wat lui: "Kennis is mag". My pa het ons geleer "Kennis is diens". Dit kan gebeur dat mense met 'n diepere kennis van die Ou Testament arrogant raak oor hierdie kennis en ander persone minderwaardig laat voel oor hulle gebrek aan kennis. Die Ou Testament is soms 'n ingewikkelde boek met talle onsekerhede. Ou-Testamentici sal altyd moet beseft dat hulle in nederigheid met hulle kennis diens kan lewer binne die akademie, die kerk en die breë samelewing. So kan menswaardigheid binne die hele Suid-Afrika versterk word, nie net op Stellenbosch nie.

²¹ Die Algemene Sinode van die VGK het klaar besluit om slegs vyf jaar teologiese opleiding te vereis en wil so gou as moontlik dit op Stellenbosch implementeer.

BIBLIOGRAFIE²²

- Adeyemo, T (ed.) 2006. *Africa Bible Commentary: A One-Volume Commentary Written by 70 African Scholars*. Nairobi: WorldAlive Publishers.
- Adonis, MM 2002. *The theological significance of the prophet Huldah's prophecy: A feminist perspective on 2 Kings 22:14-20*. MTh-tesis, Universiteit van Stellenbosch.
- Agenda vir die elfde sitting van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Pretoria* 13-19 Oktober 2002, 201-210.
- Afrikaanse Bybelvertalingsprojek: Proefvertaling*. 2008. Tygervallei: Bybelgenootskap van Suid-Afrika.
- Birch, BC, Brueggemann, W, Fretheim, TE & Petersen, DL 1999. *A Theological Introduction to the Old Testament*. Nashville: Abingdon Press.
- Boshoff, W 2007. 'Die Klippe Swyg!' Artefakte, Ekofakte, Tekste, Godsdiens en Geskiedenis: Argeologie en die Bybelwetenskappe as Gespreksvennote. *OTE* 20/1, 10-33.
- Brown, E 1979. Het prof J du Plessis se beoefening van die Hoër Kritiek die bestudering van die Ou Testament in die Nederduitse Gereformeerde Kerk bevorder? in, *Odendaal, DH, Müller, BA & Combrink, HJB* (reds.), 133-149.
- Burger, CW 2004. Die predikantsamp. Deel 5: Kan die drie-ampteleer ons help om 'n Bybelse fokus aan die predikantsamp te gee? *NGTT* 45/3 & 4, 538-548.
- Burger, JA 1990. Biblical archaeology – a misnomer? *ThEv* 23/2, 2-6.
- Clasen, F (red.) 2000. *Woordwyser: 'n Dag-tot-dag Bybelleesprogram*. Bediening van Aanbidding (NG Kerk Oos-Transvaal) in samewerking met SEVTO.
- Collins, JJ 2004. *Introduction to the Hebrew Bible*. Minneapolis: Fortress Press.
- Conradie, E 1996. *Rus vir die hele aarde*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Deist, FE 1983. Again: Method(s) of exegesis: reflections on text and reality. *OTE* 1, 73-88.
- De Villiers, G 2009. *Die hele Skrif is deur God geïnspireer*. TEO Webdiens van die Fakulteit Teologie van die Universiteit van Pretoria. <http://teo.co.za/artikels>.
- Domeris, WR 1996. The interface between historical geography and archaeology. *OTE* 9/2, 213-223.
- García-Treto, FO 1996. The book of Nahum, in Keck, LE *et al* (eds.), *The Interpreter's Bible* Vol 7, 592-619. Nashville: Abingdon Press.
- Gerstenberger, ES 2002. *Theologies in the Old Testament*. Minneapolis: Fortress Press.
- Getui, M, Holter, K & Zinkuratire, V (eds.) 2001. *Interpreting the Old Testament in Africa: Papers from the International Symposium on Africa and the Old Testament in Nairobi, October 1999*. New York: Peter Lang.
- Jonker, LC 1993. *Exclusivity and variety: A typological studie towards the integration of exegetical methodologies in Old Testament studies*. DTh dissertation, University of Stellenbosch.
- Jonker, LC 2001. Towards a "Communal" Approach for Reading the Bible in Africa, in *Getui, M, Holter, K & Zinkuratire, V* 2001, 77-88.

²² Daar is geprobeer om op Suid-Afrikaanse bronne te konsentreer aangesien die tema van die konferensie op Suid-Afrika fokus.

- Jonker, LC, Botha, J & Conradie, E 1997. *Die Bybel in Fokus: Leesgids vir 'n Nuwe Tyd*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Jonker, LC, Lawrie, D & Arendse, R 1995. *Op Soek na Jona: Verskillende benaderings tot die interpretasie van die Bybel*. Bellville: Universiteit van Wes-Kaapland. (Teks en konteks 6.)
- Le Roux, JH 1993. *A Story of Two Ways: Thirty Years of Old Testament Scholarship in South Africa*. Pretoria: Verba Vitae. (OTE Suppl 2.)
- Le Roux, JH 2009. 'n Hardheid teenoor die natuurwetenskaplikes. TEO Webdiens van die Fakulteit Teologie van die Universiteit van Pretoria. <http://teo.co.za/artikels>.
- Loader, JA 1978. Gedagtes oor gekontroleerde eksegese. *HTS* 34, 1-40.
- Masenyana, M 2003. 'A small herb increases itself (makes impact) by a strong odour': Re-imagining Vashti in an African South African Context. *OTE* 16/2, 332-342.
- McKenzie, SL & Kaltner, J 2007. *The Old Testament: Its Background, Growth and Content*. Nashville: Abingdon Press.
- Odendaal, DH, Müller, BA & Combrink, HJB (reds.) 1979. *Die Ou Testament Vandag: Huldigingsbundel opgedra aan prof PA Verhoef*. Kaapstad: NG Kerk Uitgewers.
- O'Kennedy, DF 1994. *Die gebed om vergifnis in die Ou Testament*. DTh proefskrif, Universiteit van Stellenbosch.
- O'Kennedy, DF 2003. Wat sê die Bybel oor vernuwing en transformasie in die gemeente? (Deel 1: Ou Testament). *NGTT* 44/1&2, 132-146.
- O'Kennedy, DF 2006. Die Boek van die Twaalf: 'n Kort oorsig. *NGTT* 47/3 & 4, 620-632.
- Olivier, AR 2009. Die jare van die leerstryd 1910-1935, in Coertzen, P (red.), *Teologie Stellenbosch 150+*, 15-21. Wellington: Bybelmedia.
- Olivier, JPJ 1989 Biblical archaeology. Why and how? *Acta Academica* 21/3, 49-60.
- Olivier, JPJ 1992. *Die implementering van Bybelse argeologiese gegewens in teologiese navorsing en opleiding (met betrekking tot die Ou Testament) in die Republiek van Suid-Afrika*. Verslag van SWO Navorsingsprojek.
- Pienaar, DN 1994. Syro-Palestinian/Biblical archaeology. *OTE* 7/4, 132-138.
- Prinsloo, WS 1990. Oor eksegetiese metodes en nog wat: 'n Gesprek. *HTS* 46, 144-152.
- Snyman, SD 2000. Die verstaan en funksie van die Ou Testament in die kerk (of: kan die kerk klaarkom sonder die Ou Testament?) Deel I. *Acta Theologica* 22/2, 126-146.
- Strydom, JG & Wessels, WJ 2000. *Prophetic perspectives on power and social justice*. Pretoria: Biblia Publishers.
- Von Rad, G 1972.²³ *Wisdom in Israel*. London: SCM Press.
- Webster, J 2005. Canon, in VanHoozer, KJ (ed.), *Dictionary for Theological Interpretation of the Bible*, 97-100. Grand Rapids: Michigan: Baker Academic.

²³ Die eerste Duitse uitgawe het reeds in 1970 verskyn.